

Andria

Didascalia

Periocha G. Sulpici Apollinaris

[·10] Sorōrem falsō crēditam meretrīculae
[·9] Genere Andriae, Glycerium, vitiat Pamphilus
[·8] Gravidāque factā dat fidem, uxōrem sibi
[·7] Fore hanc; namque aliam pater ēī dēsponderat,
[·6] Gnātam Chremētis, atque ut amōrem comperit,
[·5] Simulat futūrās nūptiās, cupiēns suus
[·4] Quid habēret animī filius cognōscere.
[·3] Dāvī suāsū nōn repugnat Pamphilus.
[·2] Sed ex Glyceriō nātum ut vīdit puerulum
[·1] Chremēs, recūsat nūptiās, generum abdicat.
[0] Hanc Pamphiliō, aliam dat Charīnō conjugem.

Prolog

[1] [PROLOGUS]: Poēta cum prīmum animum ad scrībendum appulit,
[2] id sibi negōtī crēdidit sōlum darī,
[3] populō ut placērent quās fēcisset fābulās.
[4] vērum aliter ēvenīre multō intellegit;
[5] nam in prōlogīs scrībendīs operam abūtitur,
[6] nōn quī argūmentum nārret sed quī malevolī
[7] veteris poētae maledictīs respondeat.
[8] nunc quam rem vitiō dent quaesō animum advortite.
[9] Menander fēcit Andriam et Perinthiam.
[10] quī utramvīs rēctē nōrit ambās nōverit:
[11] nōn ita dissimilī sunt argūmentō, et tamen
[12] dissimilī ḫrātiōne sunt factae ac stilō.
[13] quae convēnēre in Andriam ex Perinthiā
[14] fatētur trānstulisse atque ūsum prō suīs.
[15] id istī vituperant factum atque in eō disputant
[16] contāminārī nōn decēre fābulās.
[17] faciuntne intellegendō ut nīl intellegant?
[18] quī cum hunc accūsant, Naevium Plautum Ennium
[19] accūsant quōs hic noster auctōrēs habet,
[20] quōrum aemulārī exoptat nēglegentiam
[21] potius quam istōrum obscūram dīligentiam.
[22] dehinc ut quiēscant porrō moneō et dēsinant
[23] male dīcere, malefacta nē nōscant sua.
[24] favēte, adeste aequō animō et rem cognōscite,
[25] ut pernōscātis ecquid speī sit reliquum,
[26] posthāc quās faciet dē integrō cōmoediās,
[27] spectandae an exigendae sint vōbīs prius.

Akt I

Simo Sosia

[28] [SIMO SENEX]: Vōs istaec intrō auferte: abīte. Sōsia,
[29] adēs dum: paucīs tē volō. dictum putā:
[30] [SOSIA LIBERTUS]: nempe ut cūrentur rēctē haec? immō aliud. quid est
[31] quod tibi mea ars efficere hōc possit amplius?
[32] [SIMO SENEX]: nīl istāc opus est arte ad hanc rem quam parō,
[33] sed eīs quās semper in tē intellēxī sitās,
[34] fidē et taciturnitātē. exspectō quid velīs.
[35] ego postquam tē ēmī, ā parvulō ut semper tibi
[36] apud mē jūsta et clēmēns fuerit servitus
[37] scīs. fēcī ex servō ut essēs lībertus mihi,
[38] proptereā quod servībās līberāliter:
[39] quod habuī summum pretium persolvī tibi.
[40] [SOSIA LIBERTUS]: in memorīa habeō. haud mūtō factum. gaudeō
[41] sī tibi quid fēcī aut faciō quod placeat, Simō,
[42] et id grātum fuisse advorsum tē habeō grātiam.
[43] sed hoc mihi molestumst; nam istaec commemorātiō
[44] quasi exprobrātiōst immemoris beneficī.
[45] quīn tū ūnō verbō dīc quid est quod mē velīs.
[46] [SIMO SENEX]: ita faciam. hoc pīmum in hāc rē praedīcō tibi:
[47] quās crēdis esse hās nōn sunt vērae nūptiae.
nuptials.
[48] [SOSIA LIBERTUS]: cūr simulās igitur? rem omnem ā pīncipiō audiēs:
[49] [SIMO SENEX]: eō pactō et gnātī vītam et cōnsilium meum
[50] cognōscēs et quid facere in hāc rē tē velim.
[51] nam is postquam excessit ex ephēbīs, Sōsia, et
[52] lībrius vīvendī fuit potestās (nam anteā
[53] quī scīre possēs aut ingenium nōscere,
[54] dum aetās metus magister prohibēbant? itast.)
[55] quod plērīque omnēs faciunt adulēscēntulī,
[56] ut animum ad aliquod studium adjungant, aut equōs
[57] alere aut canēs ad vēnandum aut ad philosophōs,
[58] hōrum ille nīl ēgregiē praeter cētera
[59] studēbat et tamen omnia haec mediōcriter.
[60] gaudēbam. nōn injūriā; nam id arbitror
[61] [SOSIA LIBERTUS]: apprīmē in vītā esse ūtile, ut nēquid nimis.
[62] [SIMO SENEX]: sīc vīta erat: facile omnīs preferre ac patī;
[63] cum quibus erat cumque ūnā īs sēsē dēdere,
[64] eōrum obsequī studiīs, adversus nēminī,
[65] numquam praepōnēns sē illīs; ita ut facillimē
[66] sine invidiā laudem inveniās et amīcōs parēs.
[67] [SOSIA LIBERTUS]: sapienter vītam īstituit; namque hōc tempore
[68] obsequium amīcōs, vēritās odium parit.
[69] [SIMO SENEX]: interēā mulier quaedam abhinc triennium
[70] ex Andrō commigrāvit hūc vīcīnīae,
[71] inopiā et cognātōrum nēglegentiā
[72] coacta, ēgregiā fōrmā atque aetāte integrā.
[73] [SOSIA LIBERTUS]: ei! vereor nēquid Andria apportet malī!
[74] [SIMO SENEX]: pīmō haec pudīcē vītam parcē ac dūriter

[75] agēbat, lānā et tēlā vīctum quaeritāns;
[76] sed postquam amāns accessit pretium pollicēns
[77] ūnus et item alter, ita ut ingeniumst omnium
[78] hominum ab labōre prōclīve ad libīdinem,
[79] accēpit condiciōnem, dehinc quaestum occipit.
[80] quī tum illam amābant forte, ita ut fit, filium
[81] perdūxēre illūc, sēcum ut ūnā esset, meum.
[82] egomet continuō mēcum ‘certē captus est:
[83] habetr’. observābam māne illōrum servulōs
[84] venientīs aut abeuntīs: rogitābam ‘heus puer,
[85] dīc sōdēs, quis herī Chrȳsidem habuit? ’ nam Andriæ
for
[86] illī id erat nōmen. teneō. Phaedrum aut Clīniām
[87] dīcēbant aut Nīcēratum; nam hī trēs simul
[88] amābant. ‘echo quid Pamphilus? i’ ‘quid? symbolam
‘what?
[89] dedit, cēnāvit.’ gaudēbam. item aliō diē
[90] quaerēbam: comperiēbam nīl ad Pamphilum
[91] quicquam attinēre. enimvērō spectātum satis
[92] putābam et magnum exemplum continentiae;
[93] nam quī cum ingenīis cōnflictātur ejus modī
[94] neque commovētur animus in eā rē tamen,
[95] sciās posse habēre jam ipsum suae vītae modum.
[96] cum id mihi placēbat tum ūnō ōre omnēs omnia
[97] bona dīcere et laudāre fortūnās meās,
[98] quī gnātum habērem tālī ingenīo praeditum.
[99] quid verbīs opus est? hāc fāmā impulsus Chremēs
[100] ultrō ad mē vēnit, ūnicam gnātam suam
[101] cum dōte summā filiō uxōrem ut daret.
[102] placuit: dēspondī. hic nūptiīs dictust diēs.
[103] [SOSIA LIBERTUS]: quid obstat cur nōn vērae fiant? audiēs.
[104] [SIMO SENEX]: fermē in diēbus paucīs quibus haec ācta sunt
[105] Chrȳsis vīcīna haec moritur. ō factum bene!
[106] [SOSIA LIBERTUS]: beāstī; eī metuī ā Chrȳside. ibi tum filius
[107] [SIMO SENEX]: cum illīs quī amābant Chrȳsidem ūnā aderat frequēns;
[108] cūrābat ūnā fūnus; trīstis interim,
[109] nōnnumquam collacrimābat. placuit tum id mihi.
[110] sīc cōgitābam ‘hic parvae cōnsuētūdinis
[111] causa hujus mortem tam fert familiāriter:
[112] quid sī ipse amāsset? quid hic mihi faciet patrī? ’
[113] haec ego putābam esse omnia hūmānī ingenī
[114] mānsuētīque animī officia. quid multīs moror?
[115] egomet quoque ejus causā in fūnus prōdeō,
[116] nīl suspicāns etiam malī. hem quid id est? sciēs.
[117] effertur; īmus. intereā inter mulierēs
[118] quae ibi aderant forte ūnam aspiciō adulēscētulam
[119] formā. . . bonā fortasse. et vultū, Sōsia,
[120] adeō modestō, adeō venustō ut nīl suprā.
[121] quia tum mihi lāmentārī praeter cēterās
[122] vīsast et quia erat fōrmā praeter cēterās
[123] honestā ac liberālī, accēdō ad pedisequās,
[124] quae sit rogō: sorōrem esse ajunt Chrȳsidis.
[125] percussit īlicō animum. attāt hoc illud est,

[126] hinc illae lacrumae, haec illast misericordia.
[127] [SOSIA LIBERTUS]: quam timeō quōrsum ēvādās! fūnus interim
[128] [SIMO SENEX]: prōcēdit: sequimur; ad sepulcrum vēnimus;
[129] in ignem impositast; flētur. intereā haec soror
[130] quam dīxī ad flammam accessit imprūdentius,
[131] satis cum perīclō. ibi tum exanimātus Pamphilus
[132] bene dissimulātum amōrem et cēlātum indicat:
[133] accurrit; mediam mulierem complectitur:
[134] 'mea Glycerium,' inquit 'quid agis? cūr tē īs perditum? '
[135] tum illa, ut cōnsuētum facile amōrem cernerēs,
[136] rejēcit sē in eum flēns quam familiāriter!
[137] [SOSIA LIBERTUS]: quid aīs? redeō inde īrātus atque aegrē ferēns;
[138] [SIMO SENEX]: nec satis ad objūrgandum causae. dīceret
[139] 'quid fēcī? quid commeruī aut peccāvī, pater?
[140] quae sēsē in ignem inicere voluit, prohibuī
[141] servāvī.' honesta ḍrātiōst. rēctē putās;
[142] [SOSIA LIBERTUS]: nam sī illum objūrgēs vītae quī auxilium tulit,
[143] quid faciās illī quī dederit damnum aut malum?
[144] [SIMO SENEX]: vēnit Chremēs postrīdiē ad mē clāmitāns:
[145] indignum facinus; comperisse Pamphilum
[146] prō uxōre habēre hanc peregrīnam. ego illud sēdulō
[147] negāre factum. ille īstat factum. dēnique
[148] ita tum discēdō ab illō, ut quī sē filiam
[149] neget datūrum. nōn tū ibi gnātum. . . ? nē haec quidem
[150] satis vehemēns causa ad objūrgandum. quī? cedo.
[151] 'tūte ipse hīs rēbus finem praescripstī, pater:
[152] prope adest cum aliēnō mōre vīvendumst mihi:
[153] sine nunc meō mē vīvere intereā modō.'
[154] [SOSIA LIBERTUS]: quī igitur relictus est objūrgandī locus?
[155] [SIMO SENEX]: sī propter amōrem uxōrem nōlet dūcere:
[156] ea prīmum ab illō animum advortenda injūriast;
[157] et nunc id operam dō, ut per falsās nūptiās
[158] vēra objūrgandī causa sit, sī dēneget;
[159] simul scelerātus Dāvus sī quid cōsilī
[160] habet, ut cōnsūmat nunc cum nīl obsint dolī;
[161] quem ego crēdō manibus pedibusque obnīxē omnia
[162] factūrum, magis id adeō mihi ut incommodet
[163] quam ut obsequātur gnātō. quāpropter? rogās?
[164] mala mēns, malus animus. quem quidem ego sī sēnserō. . .
[165] sed quid opust verbīs? sīn ēveniat quod volō,
[166] in Pamphilō ut nīl sit morae, restat Chremēs
[167] cui mī expūrgandus est: et spērō cōfore.
[168] nunc tuumst officium hās bene ut assimulēs nūptiās,
[169] perterrefaciās Dāvum, observēs filium
[170] quid agat, quid cum illō cōsilī captet. sat est:
[171] [SOSIA LIBERTUS]: cūrābō. eāmus nūnciam intrō: ī prae, sequar.

Simo Davus

- [172] [SIMO SENEX]: Nōn dubiumst quīn uxōrem nōlit filius;
[173] ita Dāvum modo timēre sēnsī, ubi nūptiās
[174] futūrās esse audīvit. sed ipse exit forās.
[175] [DAVUS SERVUS]: mīrābar hoc sī sīc abīret et erī semper lēnitās
[176] verēbar quōrsum ēvāderet.
[177] quī postquam audierat nōn datum īrī filiō uxōrem suō,
[178] numquam cuiquam nostrum verbum fēcit neque id aegrē tulit.
[179] [SIMO SENEX]: at nunc faciet neque, ut opīnor, sine tuō magnō malō.
[180] [DAVUS SERVUS]: id voluit nōs sīc necopīnantīs dūcī falsō gaudiō,
[181] spērantīs jam āmōtō metū, interōscitantīs opprimī,
[182] ne esset spatium cōgitandī ad disturbādās nūptiās:
[183] astūtē. carnufex quae loquitur? erus est neque prōvīderam.
[184] [SIMO SENEX]: Dāve. hem quid est? echo dum ad mē. quid hic vult? quid aīs? quā dē rē? rogās?
[185] meum gnātum rūmor est amāre. id populus cūrat scīlicet.
[186] hoccin agis an nōn? ego vērō istūc. sed nunc ea mē exquīrere
[187] inīquī patris est; nam quod antehāc fēcit nīl ad mē attinet.
[188] dum tempus ad eam rem tulit, sīvī animū ut explēret suum;
[189] nunc hic diēs aliam vītam dēfert, aliōs mōrēs postulat:
[190] dehinc postulō sīvē aequumst tē ūrō, Dāve, ut redeat jam in viam.
[191] hoc quid sit? omnēs qui amant graviter sibi darī uxōrem ferunt.
[192] [DAVUS SERVUS]: ita ajunt. tum sīquis magistrum cēpit ad eam rem improbum,
[193] [SIMO SENEX]: ipsum animū aegrōtum ad dēteriōrem partem plērumque applicat.
[194] [DAVUS SERVUS]: nōn hercle intellegō. nōn? hem. nōn: Dāvus sum, nōn Oedipus.
[195] [SIMO SENEX]: nempe ergō apertē vīs quae restant mē loqui? sānē quidem.
[196] sī sēnsērō hodiē quicquam in hīs tē nūptiīs
[197] fallāciae cōnārī quō fīant minus,
[198] aut velle in eā rē ostendī quam sīs callidus,
[199] verberibus caesum tē in pistrīnum, Dāve, dēdam usque ad necem,
[200] eā lēge atque ūmine ut, sī tē inde exēmerim, ego prō tē molam.
[201] quid, hoc intellectī? an nōndum etiam nē hoc quidem? immō callidē:
[202] [DAVUS SERVUS]: ita apertē ipsam rem modo locutus nīl circum itiōne ūsus ēs.
[203] [SIMO SENEX]: ubivīs facilius passus sim quam in hāc rē mē dēlūdier.
[204] [DAVUS SERVUS]: bona verba, quaesō! irrīdēs? nīl mē fallis. ēdīcō tibi:
[205] [SIMO SENEX]: nē temere faciās; neque tū haud dīcās tibi nōn praedictum: cavē!

Davus

- [206] [DAVUS SERVUS]: Enimvērō, Dāve, nīl locīst sēgnitiae neque socordiae,
[207] quantum intellēxī modo senis sententiam dē nūptiīs:
[208] quae sī nōn āstū prōvidentur, mē aut erum pessum dabunt.
[209] nec quid agam certumst, Pamphilumne adjūtem an auscultem senī.
[210] sī illum relinquō, ejus vītae timeō; sīn opitulōr, hujus minās,
[211] cui verba dare difficilest: prīmum jam dē amōre hoc comperit;
[212] mē īfēnsus servat nēquam faciam nūptiīs fallāciām.
[213] sī sēnsērit, periī: aut sī lubitum fuerit, causam cēperit
[214] quō jūre quāque injūriā praecipitem in pistrīnum dabit.
[215] ad haec mala hoc mī accēdit etiam: haec Andria,
[216] sī ista uxor sīvē amīcast, grāvida ē Pamphilōst.
[217] audīreque eōrumst operaē pretium audāciam
[218] (nam inceptiōst āmentium, haud amantium):
[219] quidquid peperisset dēcrēvērunt tollere.

[220] et fingunt quandam inter sē nunc fallāciam
[221] cīvem Atticam esse hanc: 'fuit ōlim quīdam senex
[222] mercātor; nāvem is frēgit apud Andrum īnsulam;
[223] is obiit mortem.' ibi tum hanc ējectam Chrȳsidis
[224] patrem recēpisse orbam parvam. fābulae!
[225] mīquidem hercle nōn fit vērī simile; atque ipsīs commentum placet.
[226] sed Mȳsis ab eā ēgreditur. at ego hinc mē ad forum ut
[227] conveniam Pamphilum, nē dē hāc rē pater imprūdentem oppimat.

Mysis

[228] [MYSIS ANCILLA]: Audīvī, Archylis, jamdūdum: Lesbiam addūcī jubēs.
[229] sānē pol illa tēmulentast mulier et temerāria
[230] nec satis digna cui committās prīmō partū mulierem.
[231] tamen eam addūcam? importūnitātem spectāte aniculae
[232] quia compōtrīx ejus est. dī, date facultātem obsecrō
[233] huic pariendī atque illī in aliīs potius peccandī locum.
[234] sed quidnam Pamphilum exanimātum videō? vereor quid siet.
[235] opperiar, ut sciam num quidnam haec turba trīstitiae afferat.

Pamphilus Mysis

[236] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Hoccinest hūmānum factū aut inceptū? hoccin officium patris?
[237] [MYSIS ANCILLA]: quid illud est? prō deum fidem quid est, sī haec nōn contumēliast?
[238] [PAMPHILUS ADULESCENS]: uxōrem décrērat dare sēsē mī hodiē: nōnne oportuit
[239] praescīsse mē ante? nōnne prius commūnicātum oportuit?
[240] [MYSIS ANCILLA]: miseram mē, quod verbum audiō!
[241] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quid? Chremēs, quī dēnegārat sē commissūrum mihi
[242] gnātam suam uxōrem, id mūtāvit quia mē immūtātum videt?
[243] itane obstinātē operam dat ut mē ā Glyceriō miserum abstrahat?
[244] quod sī fit pereō funditus.
[245] adeōn hominem esse invenustum aut īnfēlīcem quemquam ut ego sum!
[246] prō deum atque hominum fidem!
[247] nūllōn ego Chremētis pactō affinitātem effugere poterō?
[248] quot modīs contemptus sprētus! facta trānsacta omnia. hem
[249] repudiātus repetor. quam ob rem? nisi sī id est quod suspicor:
[250] aliquid mōnstrī alunt: ea quoniam nēminī obtrūdī potest,
[251] ītur ad mē. ūrātiō haec mē miseram exanimāvit metū.
[252] nam quid ego dīcam dē patre? āh
[253] tantamne rem tam nēlegenter agere! praeteriēns modo
[254] mī apud forum 'uxor tibi dūcendas, Pamphile, hodiē' inquit: 'parā,
[255] abi domum.' id mihi vīsust dīcere 'abi citō ac suspende tē.'
[256] obstipū. cēnsēn mē verbum potuisse ūllum prōloquī? aut
[257] ūllam causam, ineptam saltem falsam inīquam? obmūtuī.
[258] quod sī ego rescīsem id prius, quid facerem sīquis nunc mē roget:
[259] aliquid facerem ut hoc nē facerem. sed nunc quid prīmum exsequar?
[260] tot mē impediunt cūrae, quae meum animū dīvorsae trahunt:
[261] amor, misericordia hujus, nūptiārum sollicitatiō,
[262] tum patris pudor, quī mē tam lēnī passus est animō usque adhūc
[263] quae meō cumque animō lubitumst facere. eīne ego ut advorser? ei mihi!
[264] incertumst quid agam. misera timeō 'incertum' hoc quōrsus accidat.
[265] [MYSIS ANCILLA]: sed nunc peropust aut hunc cum ipsā aut dē illā aliquid mē advorsum hunc loquī:
[266] dum in dubiōst animus, paulō mōmentō hūc vel illūc impellitur.

[267] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quis hic loquitur? Mýsis, salvē. ô salvē, Pamphile. quid agit? rogās?
[268] [MYSIS ANCILLA]: labōrat ē dolōre atque ex hōc misera sollicitast, diem
[269] quia ūlim in hunc sunt cōnstitūtae nūptiae. tum autem hoc timet,
[270] nē dēserās sē. egone istūc cōnārī queam?
[271] [PAMPHILUS ADULESCENS]: egon propter mē illam dēcipī miseram sinam,
[272] quae mihi suum animum atque omnem vītam crēdidit,
[273] quam ego animō ēgregiē cāram prō uxōre habuerim?
[274] bene et pudicē ejus doctum atque ēductum sinam
[275] coāctum egestāte ingenium immūtārier?
[276] nōn faciam. haud verear sī in tē sōlō sit situm;
[277] [MYSIS ANCILLA]: sed vim ut queās ferre. adeōn mē ignāvum putās,
[278] [PAMPHILUS ADULESCENS]: adeōn porrō ingrātum aut inhūmānum aut ferum,
[279] ut neque mē cōnsuētūdō neque amor neque pudor
[280] commoveat neque commoneat ut servem fidem?
[281] [MYSIS ANCILLA]: ūnum hoc sciō, hanc meritam esse ut memor essēs sūi.
[282] [PAMPHILUS ADULESCENS]: memor essem? ô Mýsis Mýsis, etiam nunc mihi
[283] scrīpta illa dicta sunt in animō Chr̄ysidis
[284] dē Glyceriō. jam fermē moriēns mē vocat:
[285] accessī; vōs sēmōtae: nōs sōlī: incipit
[286] 'mī Pamphile, hujus fōrmam atque aetātem vidēs,
[287] nec clam tē est quam illī nunc utraeque inūtilēs
[288] et ad pudicitiam et ad rem tūtandam sient.
[289] quod ego per hanc tē dexteram et genium tuum,
[290] per tuam fidem perque hujus sōlitūdinem
[291] tē obtestor nē abs tē hanc sēgregēs neu dēserās.
[292] sī tē in germānī frātris dīlēxī locō
[293] sīve haec tē sōlum semper fēcit maximī
[294] seu tibi mōrigera fuit in rēbus omnibus,
[295] tē istī virum dō, amīcum tūtōrem patrem;
[296] bona nostra haec tibi permittō et tuae mandō fidē.'
[297] hanc mī in manum dat; mors continuō ipsam occupat.
[298] accēpī: acceptam servābō. ita spērō quidem.
[299] sed cūr tū abīs ab illā? obstetrīcem accersō. properā. atque audīn?
[300] verbum ūnum cave dē nūptiis, nē ad morbum hoc etiam. . . teneō.

Akt II

Charinus Byrria Pamphilus

[301] [CHARINUS ADULESCENS]: Quid ais, Byrria? daturne illa Pamphilō hodiē nūptum? sīc est.
[302] quī scīs? apud forum modo ē Dāvō audīvī. ei miserō mihi!
[303] ut animus in spē atque in timōre usque antehāc attentus fuit,
[304] ita, postquam adēmpta spēs est, lassus cūrā cōflectus stupet.
[305] [BYRRIA SERVUS]: quaesō edepol, Charīne, quoniam nōn potest id fierī quod vīs,
[306] id velīs quod possit. nīl volō aliud nisi Philūmenam. āh
[307] quantō satiust tē id dare operam quī istum amōrem ex animō āmoveās,
[308] quam id loquī quō magis libīdō frūstrā incendātur tua!
[309] [CHARINUS ADULESCENS]: facile omnēs cum valēmus rēcta cōnsilia aegrōtīs damus.
[310] tū sī hīc sīs aliter sentiās. age age, ut libet. sed Pamphilum
[311] videō. omnia experīrī certumst prius quam pereō. quid hic agit?
[312] ipsum hunc ūrābō, huic supplicābō, amōrem huic nārrābō meum:
[313] crēdō impetrābō ut aliquot saltem nūptiis prōdat diēs:

[314] intereā fiet aliquid, spērō. id 'aliquid' nīl est. Byrria,
[315] quid tibi vidētur? adeōn ad eum? quidnī? sī nīl impetrēs,
[316] [BYRRIA SERVUS]: ut tē arbitrētur sibi parātum moechum, sī illam dūxerit.
[317] [CHARINUS ADULESCENS]: abin hinc in malam rem cum suspīcione istāc, scelus?
[318] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Charīnum videō. salvē. ō salvē, Pamphile:
[319] [CHARINUS ADULESCENS]: ad tē adveniō spem salūtem auxilium cōnsilium expetēns.
[320] [PAMPHILUS ADULESCENS]: neque pol cōnsili locum habeō neque ad auxilium cōpiam.
[321] sed istūc quidnamst? hodiē uxōrem dūcis? ajunt. Pamphile,
[322] [CHARINUS ADULESCENS]: sī id facis, hodiē postrēnum mē vidēs. quid ita? ei mihi,
[323] vereor dīcere: huic dīc quaeſō, Byrria. ego dīcam. quid est?
[324] [BYRRIA SERVUS]: spōnsam hic tuam amat. nē iste haud mēcum sentit. eho dum dīc mihi:
[325] [PAMPHILUS ADULESCENS]: numquidnam amplius tibi cum illā fuit, Charīne? āh, Pamphile,
[326] [CHARINUS ADULESCENS]: nīl. quam vellem! nunc tē per amīcitiam et per amōrem obsecrō,
[327] prīncipiō ut nē dūcās. dabō equidem operam. sed sī id nōn potest
[328] aut tibi nūptiae hae sunt cordī, cordī! saltem aliquot diēs
[329] prōfer, dum proficīscor aliquō nē videam. audī nūnciam:
[330] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego, Charīne, nē utiquam officium liberī esse hominis putō,
[331] cum is nīl mereat, postulāre id grātiae appōnī sibi.
[332] nūptiās effugere ego istās mālō quam tū adipīscier.
[333] [CHARINUS ADULESCENS]: reddidistī animum. nunc sīquid potes aut tū aut hic Byrria,
[334] [PAMPHILUS ADULESCENS]: facite fingite invenīte efficite quī dētūr tibi;
[335] ego id agam mihi quī nē dētūr. sat habeō. Dāvum optimē
[336] videō, cuius cōnsiliō frētus sum. at tū hercle haud quicquam mihi,
[337] [CHARINUS ADULESCENS]: nisi ea quae nīl opus sunt scīre. fugin hinc? ego vērō ac libēns.

Davus Charinus Pamphilus

[338] [DAVUS SERVUS]: Dī bonī, bonī quid portō? sed ubi inveniam Pamphilum,
[339] ut metum in quō nunc est adimam atque expleam animum gaudiō?
[340] [CHARINUS ADULESCENS]: laetus est nescioquid. nīl est: nōndum haec rescīvit mala.
[341] [DAVUS SERVUS]: quem ego nunc crēdō, sī jam audierit sibi parātās nūptiās
[342] [CHARINUS ADULESCENS]: audīn tu illum? tōtō mē oppidō exanimātum quaerere.
[343] [DAVUS SERVUS]: sed ubi quaeram? quō nunc prīmum intendam? cessās colloquī?
[344] abeō. Dāve, adēs resiste. quis homōst quī mē. . . ? ō Pamphile,
[345] tē ipsum quaerō. eugae, Charīne! ambō opportūnē: vōs volō.
[346] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Dāve, periī. quīn tū hoc audī. interiī. quid timeās sciō.
[347] mea quidem hercle certē in dubiō vītast. et quid tū, sciō.
[348] nūptiae mī. . . etsī sciō? hodiē. . . obtundis, tam etsī intellegō?
[349] [DAVUS SERVUS]: id pavēs nē dūcās tū illam; tū autem ut dūcās. rem tenēs.
[350] [PAMPHILUS ADULESCENS]: istūc ipsum. atque istūc ipsum nīl perīclīst: mē vidē.
[351] obsecrō tē, quam prīmum hōc mē līberā miserum metū. em
[352] [DAVUS SERVUS]: līberō: uxōrem tibi nōn dat jam Chremēs. quī scīs? sciō.
[353] tuus pater modo mē prehendit: ait tibi uxōrem dare
[354] hodiē, item alia multa quae nunc nōn est nārrandī locus.
[355] continuō ad tē properāns percurrō ad forum ut dīcam haec tibi.
[356] ubi tē nōn inveniō ibi ēscendō in quendam excēsum locum,
[357] circumspiciō: nusquam. forte ibi hujus videō Byriam;
[358] rogo: negat vīdisse. mihi molestum; quid agam cōgitō.
[359] redeuntī intereā ex ipsā rē mī incidit suspīcīō 'hem
[360] paululum obsōnī; ipsus trīstis; dē imprōvīsō nūptiae:
[361] nōn cohaerent.' quōrsum nam istūc? ego mē continuō ad Chremēm.
[362] cum illō adveniō, sōlitūdō ante ūstium: jam id gaudeō.

[363] [CHARINUS ADULESCENS]: rēctē dīcis. perge. maneō. intereā intrō īre nēminem
[364] [DAVUS SERVUS]: videō, exīre nēminem; mātrōnam nūllam in aedibus,
[365] nīl ḍornātī, nīl tumultī: accessī; intrō aspexī. sciō:
[366] [PAMPHILUS ADULESCENS]: magnum signum. num videntur convenīre haec nūptiīs?
[367] nōn opīnor, Dāve. ‘opīnor’ nārrās? nōn rēctē accipis:
[368] [DAVUS SERVUS]: certa rēs est. etiam puerum inde abiēns convēnī Chremī:
[369] holera et pisciculōs minūtōs ferre obolō in cēnam senī.
[370] [CHARINUS ADULESCENS]: līberātus sum hodiē, Dāve, tuā operā. ac nūllus quidem.
[371] quid ita? nempe huic prōrsus illam nōn dat. rīdiculum caput,
[372] [DAVUS SERVUS]: quasi necesse sit, sī huic nōn dat, tē illam uxōrem dūcere,
[373] nisi vidēs, nisi senis amīcōs ḍrās, ambīs. bene monēs:
[374] [CHARINUS ADULESCENS]: ībō, etsī hercle saepe jam mē spēs haec frūstrātast. valē.

Pamphilus Davus

[375] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Quid igitur sibi vult pater? cūr simulat? ego dīcam tibi.
[376] [DAVUS SERVUS]: sī id suscēnseat nunc quia nōn det tibi uxōrem Chremēs,
[377] ipsus sibi esse injūrius videātur, neque id injūriā,
[378] prius quam tuum ut sēsē habeat animum ad nūptiās perspexerit:
[379] sed sī tū negāris dūcere, ibi culpam in tē trānsferet:
[380] tum illae turbae fient. quidvīs patiar. pater est, Pamphile:
[381] difficilest. tum haec sōlast mulier. dictum factum invēnerit
[382] aliquam causam quam ob rem ēiciat oppidō. ēiciat? cito.
[383] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cedo igitur quid faciam, Dāve? dīc tē ductūrum. hem. quid est?
[384] egon dīcam? cūr nōn? numquam faciam. nē negā.
[385] suādēre nōlī. ex eā rē quid fiat vidē.
[386] ut ab illā exclūdar, hōc conclūdar. nōn itast.
[387] [DAVUS SERVUS]: nempe hoc sīc esse opīnor: dictūrum patrem
[388] ‘dūcās volō hodiē uxōrem’; tū ‘dūcam’ inquiēs:
[389] cedo quid jūrgābit tēcum? hīc reddēs omnia.
[390] quae nunc sunt certa cōnsilia, incerta ut sient
[391] sine omnī perīclō. nam hoc haud dubiumst quīn Chremēs
[392] tibi nōn det gnātam; nec tū eā causā minuerīs
[393] haec quae facis, nē is mūtet suam sententiam.
[394] patrī dīc velle, ut, cum velit, tibi jūre īrāscī nōn queat.
[395] nam quod tū spērēs ‘prōpulsābō facile uxōrem hīs mōribus;
[396] dabit nēmōi’: inveniet inopem potius quam tē corrumpī sinat.
[397] sed sī tē aequō animō ferre accipiet, nēglegentem fēceris;
[398] aliam ḍtiōsus quaeret: intereā aliquid acciderit bonī.
[399] [PAMPHILUS ADULESCENS]: itan crēdis? haud dubium id quidemst. vide quō mē indūcās. quīn tacēs?
[400] dīcam. puerum autem nē rescīscat mī esse ex illā cautiōst;
[401] nam pollicitus sum susceptūrum. o facinus audā! hanc fidem
[402] sibi mē obsecrāvit, quī sē scīret nōn dēsētūrum, ut darem.
[403] [DAVUS SERVUS]: cūrābitur. sed pater adest. cave tē esse trīstem sentiat.

Simo Davus Pamphilus

[404] [SIMO SENEX]: Revīsō quid agant aut quid captent cōnsilī.
[405] [DAVUS SERVUS]: hic nunc nōn dubitat quīn tē ductūrum negēs.
[406] venit meditātus alicunde ex sōlō locō:
[407] ḍrātiōnem spērat invēnisce sē
[408] quī differat tē: proin tū fac apud tē ut siēs.
[409] [PAMPHILUS ADULESCENS]: modo ut possim, Dāve! crēde inquam hoc mihi, Pamphile,

[410] [DAVUS SERVUS]: numquam hodiē tēcum commūtātūrum patrem
[411] ūnum esse verbum, sī tē dīcēs dūcere.

Byrria Simo Davus Pamphilus

[412] [BYRRIA SERVUS]: Erus mē relictīs rēbus jussit Pamphilum
[413] hodiē observāre, ut quid ageret dē nūptiīs
[414] scīrem: id proptereā nunc hunc venientem sequor.
[415] ipsum adeō praestō videō cum Dāvō: hoc agam.
[416] [SIMO SENEX]: utrumque adesse videō. em servā. Pamphile.
[417] [DAVUS SERVUS]: quasi dē imprōvīsō respice ad eum. ehem pater.
[418] probē. hodiē uxōrem dūcās, ut dīxī, volō.
[419] [BYRRIA SERVUS]: nunc nostrarē timeō partī quid hic respondeat.
[420] [PAMPHILUS ADULESCENS]: neque istīc neque alibī tibi erit usquam in mē mora. hem.
[421] [DAVUS SERVUS]: obmūtuit. quid dīxit? facis ut tē decet,
[422] [SIMO SENEX]: cum istūc quod postulō impetrō cum grātiā.
[423] [DAVUS SERVUS]: sum vērus? erus, quantum audiō, uxōre excidit.
[424] [SIMO SENEX]: ī nūnciam intrō, nē in morā, cum opus sit, siēs.
[425] [PAMPHILUS ADULESCENS]: eō. nūllāne in rē esse cuiquam hominī fidem!
[426] [BYRRIA SERVUS]: vērum illud verbumst, vulgō quod dīcī solet,
[427] omnīs sibi malle melius esse quam alterī.
[428] ego illam vīdī: virginem fōrmā bonā
[429] meminī vidērī: quō aequior sum Pamphilō,
[430] sī sē illam in somnīs quam illum amplexī māluit.
[431] renūntiābō, ut prō hōc malō mihi det malum.

Davus Simo

[432] [DAVUS SERVUS]: Hic nunc mē crēdit aliquam sibi fallāciam
[433] portāre et eā mē hīc restitisse grātiā.
[434] [SIMO SENEX]: quid Dāvus nārrat? aegrē quicquam nunc quidem.
[435] nīlne? hem. nīl prōrsus. atquī exspectābam quidem.
[436] [DAVUS SERVUS]: praeter spem ēvēnit, sentiō: hoc male habet virum.
[437] [SIMO SENEX]: potin ēs mihi vērum dīcere? nīl facilius.
[438] num illī molestae quippiam hae sunt nūptiae
[439] propter hujusce hospitāī cōnsuētūdinem?
[440] [DAVUS SERVUS]: nīl hercle; aut, sī adeō, bīduīst aut trīduī
[441] haec sollicitūdō: nōstī? deinde dēsinet.
[442] etenim ipsus sēcum eam rem reputāvit viā.
[443] [SIMO SENEX]: laudō. dum licitumst ēī dumque aetās tulit,
[444] [DAVUS SERVUS]: amāvit; tum id clam: cāvit nē umquam īfāmiae
[445] ea rēs sibi esset, ut virum fortem decet.
[446] nunc uxōre opus est: animum ad uxōrem appulit.
[447] [SIMO SENEX]: subtrīstis vīsus est esse aliquantum mihi.
[448] [DAVUS SERVUS]: nīl propter hanc rem, sed est quod suscēnset tibi.
[449] [SIMO SENEX]: quidnamst? puerīlest. quid id est? nīl. quīn dīc, quid est?
[450] [DAVUS SERVUS]: ait nimium parcē facere sūmptum. mēne? tē.
[451] ‘vixī’ inquit ‘drachumīs est obsōnātum decem:
[452] nōn filiō vidētur uxōrem dare.
[453] quemī’ inquit ‘vocābō ad cēnam meōrum aequālīum
[454] potissimum nunc? ’ et, quod dīcendum hīc siet,
and,
[455] tū quoque perparcē nimium: nōn laudō. tacē.

[456] commōvī. ego istaec rēctē ut fiant vīderō.
[457] [SIMO SENEX]: quidnam hoc est rēi? quid hic vult veterātor sibi?
[458] nam sī hīc malīst quicquam, em illīc est huic rei caput.

Akt III

Mysis Simo Davus Lesbia (glycerium)

[459] [MYSIS ANCILLA]: Ita pol quidem rēs est, ut dīxtī, Lesbia:
[460] fidēlem haud fermē mulierī inveniās virum.
[461] [SIMO SENEX]: ab Andriāst ancilla haec. quid nārrās? ita est.
[462] [MYSIS ANCILLA]: sed hic Pamphilus. . . quid dīcit? firmāvit fidem. hem.
[463] [DAVUS SERVUS]: utinam aut hic surdus aut haec mūta facta sit!
[464] [MYSIS ANCILLA]: nam quod peperisset jussit tollī. ō Juppiter,
[465] [SIMO SENEX]: quid ego audiō? āctumst, siquidem haec vēra praedicat.
[466] [LESBIA OBSTETRIX]: bonum ingenium nārrās adulēscētis. optimum
[467] [MYSIS ANCILLA]: sed sequere mē intrō, nē in morā illī sīs. sequor.
[468] [DAVUS SERVUS]: quod remedium nunc huic malō inveniam? quid hoc?
[469] [SIMO SENEX]: adeōn est dēmēns? ex peregrīnā? jam sciō: āh
[470] vix tandem sēnsī stolidus. quid hic sēnsisse ait?
[471] haec prīmum affertur jam mī ab hōc fallācia:
[472] hanc simulant parere, quō Chremētem absterreant.
[473] [GLYCERIUM MULIER]: Jūnō Lūcīna, fer opem, servā mē, obsecrō.
[474] [SIMO SENEX]: hui tam citō? rīdiculum: postquam ante ḍostium
[475] mē audīvit stāre, appoperat. nōn sat commodē
[476] dīvisa sunt temporibus tibi, Dāve, haec. mihīn?
[477] num immemorēs discipulī? ego quid nārrās nesciō.
[478] hicin mē sī imparātum in vēris nūptiīs
[479] adortus esset, quōs mihi lūdōs redderet!
[480] nunc hujus perīclō fit, ego in portū nāvigō.

Lesbia Simo Davus

[481] [LESBIA OBSTETRIX]: Adhūc, Archylis, quae assolent quaeque oportent
[482] signa esse ad salūtem, omnia huic esse videō.
[483] nunc prīmum fac istaec lavet; postē deinde,
[484] quod jussī darī bibere et quantum imperāvī,
[485] date; mox ego hūc revortor.
[486] per ecastor scītus puer est nātus Pamphilō.
[487] deōs quaesō ut sit superstes, quandoquidem ipsest ingeniō bonō,
[488] cumque huic est veritus optimae adulēscētī facere injūriam.
[489] [SIMO SENEX]: vel hoc quis crēdat, quī tē nōrit, abs tē esse ortum? quidnam id est?
[490] nōn imperābat cōram quid opus factō esset puerperae,
[491] sed postquam ēgressast, illīs quae sunt intus clāmat dē viā
[492] ō Dāve, itan contemnor abs tē? aut itane tandem idōneus
[493] tibi videor esse quem tam apertē fallere incipiās dolīs?
[494] saltem accūrātē, ut metuī videar certē, sī rescīverim.
[495] [DAVUS SERVUS]: certē hercle nunc hic sē ipsus fallit, haud ego. ēdīxīn tibi,
[496] [SIMO SENEX]: interminātus sum nē facerēs? num veritus? quid rē tulit?
[497] crēdōn tibi hoc nunc, peperisse hanc ē Pamphilō?
[498] [DAVUS SERVUS]: teneō quid erret et quid agam habeō. quid tacēs?
[499] quid crēdās? quasi nōn tibi renūntiāta sint haec sīc fore.
[500] [SIMO SENEX]: mihin quisquam? eho an tūte intellectī assimulāriēr? irrīdeor.

[501] [DAVUS SERVUS]: renūntiātumst; nam quī istaec tibi incidit suspīciō?

[502] [SIMO SENEX]: quī? quia tē nōram. quasi tū dīcās factum id cōnsiliō meō.

[503] certē enim sciō. nōn satis mē pernōstī etiam quālis sim, Simō.

[504] egon tē? sed sīquid tibi nārrāre occēpī, continuō darī

[505] [DAVUS SERVUS]: tibi verba cēnsēs falsō, itaque hercle nīl jam muttīre audeō.

[506] [SIMO SENEX]: hoc ego sciō ūnum, nēminem peperisse hīc. intellextī;

[507] [DAVUS SERVUS]: sed nīlō sētius referētur mox hūc puer ante ḍ̄stium.

[508] id ego jam nunc tibi, ere, renūntiō futūrum, ut sīs sciēns,

[509] nē tū hoc posterius dīcās Dāvī factum cōnsiliō aut dolīs.

[510] prōrsus ā mē opīniōnem hanc tuam esse ego āmōtam volō.

[511] [SIMO SENEX]: unde id scīs? audīvī et crēdō: multa concurrunt simul

[512] [DAVUS SERVUS]: quī conjectūram hanc nunc faciō. jam prius haec sē ē Pamphilō

[513] gravidam dīxit esse: inventumst falsum. nunc, postquam videt

[514] nūptiās domī apparārī, missast ancilla īlicō

[515] obstetricem accersitūm ad eam et puerum ut afferret simul.

[516] hoc nisi fit, puerum ut tū videās, nīl moventur nūptiae.

[517] [SIMO SENEX]: quid aīs? cum intellēxerās

[518] id cōnsilium capere, cūr nōn dīxtī extemplō Pamphilō?

[519] [DAVUS SERVUS]: quis igitur eum ab illā abstrāxit nisi ego? nam omnēs nōs quidem

[520] scīmus quam miserē hanc amārit: nunc sibi uxōrem expetit.

[521] postrēmō id mihi dā negōtī; tū tamen īdem hās nūptiās

[522] perge facere ita ut facis, et id spērō adjūtūrōs deōs.

[523] [SIMO SENEX]: immō abī intrō: ibi mē opperīre et quod parātō opus est parā.

[524] nōn impulit mē haec nunc omnīnō ut crēderem;

[525] atque haud sciō an quae dīxit sint vēra omnia,

[526] sed parvī pendō: illud mihi multō maximumst

[527] quod mihi pollicitust ipsus gnātus. nunc Chremem

[528] conveniam, ḍ̄rābō gnātō uxōrem: sī impetrō,

[529] quid aliās mālim quam hodiē hās fierī nūptiās?

[530] nam gnātus quod pollicitust, haud dubiumst mihi, id

[531] sī nōlit, quīn eum meritō possim cōgere.

[532] atque adeō in ipsō tempore eccum ipsum obviam.

Simo Chremes

[533] [SIMO SENEX]: Jubeō Chremētem. . . ū tē ipsum quaerēbam. et ego tē. optātō advenīs.

[534] [CHARINUS ADULESCENS]: aliquot mē adiērunt, ex tē audītum quī aibant hodiē filiam

[535] meam nūbere tuō gnātō; id vīsō tūne an illī īnsāniant.

[536] [SIMO SENEX]: auscultā pauca: et quid ego tē velim et tū quod quaeris sciēs.

[537] [CHARINUS ADULESCENS]: auscultō: loquere quid velīs.

[538] [SIMO SENEX]: per tē deōs ḍ̄rō et nostram amīcitiam, Chremē,

[539] quae incepta ā parvīs cum aetāte accrēvit simul,

[540] perque ūnicam gnātam tuam et gnātum meum,

[541] cuius tibi potestās summa servandī datur,

[542] ut mē adjuvēs in hāc rē atque ita utī nūptiae

[543] fuerant futūrae, fiant. āh nē mē obsecrā:

[544] [CHARINUS ADULESCENS]: quasi hoc tē ḍ̄randō ā mē impetrāre oporteat.

[545] alium esse cēnsēs nunc mē atque ūlīm cum dabam?

[546] sī in remst utrīque ut fiant, accersī jubē;

[547] sed sī ex eā rē plūs malīst quam commodī

[548] utrīque, id ḍ̄rō tē in commūne ut cōnsulās,

[549] quasi sī illa tua sit Pamphilīque ego sim pater.

[550] [SIMO SENEX]: immō ita volō itaque postulō ut fiat, Chremē,
[551] neque postulem abs tē nī ipsa rēs moneat. quid est?
[552] īrae sunt inter Glycerium et gnātūm. audiō.
[553] ita magnae ut spērem posse āvellī. fābulae!
[554] profectō sīc est. sīc hercle ut dīcam tibi:
[555] [CHARINUS ADULESCENS]: amantium īrae amōris integrātiōst.
[556] [SIMO SENEX]: em id tē ūrō ut ante eāmus, dum tempus datur
[557] dumque ejus libīdō occlūsast contumēlīs,
[558] prius quam hārum scelera et lacrimae cōnfictae dolīs
[559] reddūcunt animum aegrōtum ad misericordiam,
[560] uxōrem dēmus. spērō cōnsuētūdine et
[561] conjugiō līberālī dēvīntūm, Chremē,
[562] dehinc facile ex illīs sēsē ēmersūrum malīs.
[563] [CHARINUS ADULESCENS]: tibi ita hoc vidētur; at ego nōn posse arbitror
[564] neque illum hanc perpetuō habēre neque mē perpetī.
[565] [SIMO SENEX]: quī scīs ergō istūc, nisi perīclum fēcerīs?
[566] [CHARINUS ADULESCENS]: at istūc perīclum in filiā fierī gravest.
[567] [SIMO SENEX]: nempe incommoditās dēnique hūc omnis redit
[568] sī ēveniat, quod dī prohibeant, discussiō.
[569] at sī corrigitur, quot commoditātēs vidē:
[570] pīncipiō amīcō filium restituerīs,
[571] tibi generum firmum et filiae inveniēs virum.
[572] [CHARINUS ADULESCENS]: quid istīc? sī ita istūc animum induxtī esse ūtile,
[573] nōlō tibi ūllum commodum in mē claudier.
[574] [SIMO SENEX]: meritō tē semper maximī fēcī, Chremē.
[575] [CHARINUS ADULESCENS]: sed quid aīs? quid? quī scīs eōs nunc discordāre inter sē?
[576] [SIMO SENEX]: ipsus mihi Dāvus, quī intimust eōrum cōnsiliīs, dīxit;
[577] et is mihi suādet nūptiās quantum queam ut mātūrem.
[578] num cēnsēs faceret, filium nisi scīret eadem haec velle?
[579] tūte adeō jam ejus verba audiēs heus! ēvocāte hūc Dāvum
[580] atque eccum videō ipsum forās exīre. Ad tē ībam. quidnamst?

Davus Simo Chremes

[581] [DAVUS SERVUS]: cūr uxor nōn accersitur? jam advesperāscit. audīn?
[582] [SIMO SENEX]: ego dūdum nōn nīl veritus sum, Dāve, abs tē nē facerēs idem
[583] quod vulgus servōrum solet, dolīs ut mē dēlūderēs
[584] proptereā quod amat filius. egon istūc facerem? crēdidī,
[585] idque adeō metuēns vōs cēlāvī quod nunc dīcam. quid? sciēs;
[586] nam propemodum habeō jam fidem. tandem cognōstī quī siem?
[587] nōn fuerant nūptiae futūrae. quid? nōn? sed eā grātiā
[588] simulāvī vōs ut pertemptārem. quid aīs? sīc rēs est. vidē:
[589] [DAVUS SERVUS]: numquam istūc quīvī ego intellegere. vāh cōnsilium callidum!
[590] [SIMO SENEX]: hoc audī: ut hinc tē intrō īre jussī, opportūnē hic fit mī obviam. hem
[591] [DAVUS SERVUS]: numnam perīmus? nārrō huic quae tū dūdum nārrāstī mihi.
[592] quidnam audiō? gnātam ut det ūrō vixque id exōrō. occidī. hem
[593] [SIMO SENEX]: quid dīxtī? optimē inquam factum. nunc per hunc nūllast mora.
[594] [CHARINUS ADULESCENS]: domum modo ībō, ut appārētūr dīcam, atque hūc renūntiō.
[595] [SIMO SENEX]: nunc tē ūrō, Dāve, quoniam sōlus mī effēcistī hās nūptiās
[596] [DAVUS SERVUS]: ego vērō sōlus. corrigere mihi gnātūm porrō ēnītere.
[597] faciam hercle sēdulō. potēs nunc, dum animus irrītātus est.
[598] quiescās. age igitur, ubi nunc est ipsus? mīrum nī domīst.

[599] [SIMO SENEX]: tibō ad eum atque eadem haec quae tibi dixī dīcam itidem illī. nūllus sum.
[600] [DAVUS SERVUS]: quid causaest quīn hinc in pistrīnum rēctā proficīscar viā?
[601] nīl est precī locī relictum: jam perturbāvī omnia:
[602] erum fefellī; in nūptiās conjēcī erīlem filium;
[603] fēcī hodiē ut fierent, inspērante hōc atque invītō Pamphilō.
[604] em āstūtiās! quod sī quiēssem, nīl ēvēnisset malī.
[605] sed eccum ipsum videō: occidī.
[606] utinam mī esset aliquid hīc quō nunc mē praecipitem darem!

Pamphilus Davus

[607] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Ubi ille est scelus quī perdidit mē? periī. atque hoc cōnfiteor jūre
[608] mī obtigisse, quandoquidem tam iners, tam nūllī cōnsilī sum.
[609] servōn fortūnās meās mē commīssisse futtilī!
[610] ego pretium ob stultitiam ferō: sed inultum numquam id auferet.
[611] [DAVUS SERVUS]: posthāc incolumem sat scio fore mē nunc sī dēvītō hoc malum.
[612] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nam quid ego nunc dīcam patriī? negābōn velle mē, modo
[613] quī sum pollicitus dūcere? quā audāciā id facere audeam?
[614] nec quid nunc mē faciam sciō. nec mequidem, atque id ago sēdulō.
[615] [DAVUS SERVUS]: dīcam aliquid mē inventūrum, ut huic malō aliquam prōductem moram.
[616] [PAMPHILUS ADULESCENS]: oh! vīsus sum echo dum, bone vir, quid aīs? viden mē cōnsiliīs tuīs
[617] miserum impedītum esse? at jam expediam. expediēs? certē, Pamphile.
[618] nempe ut modo. immō melius spērō. oh tibi ego ut crēdam, furcifer?
[619] tū rem impedītam et perditam restituās? em quō frētus sim,
[620] quī mē hodiē ex tranquillissimā rē conjēcītī in nūptiās.
[621] an nōn dīxī esse hoc futūrum? dīxtī. quid meritus crucem.
[622] [DAVUS SERVUS]: sed sine paululum ad mē redeam: jam aliquid dispiciam. ei mihi,
[623] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cum nōn habeō spatium ut dē tē sūmam supplicium ut volō!
[624] namque hoc tempus praecavēre mihi mē, haud tē ulcīscī sinit.

Akt IV

Charinus Pamphilus Davus

[625] [CHARINUS ADULESCENS]: Hoccīnest crēdibile aut memorābile,
[626] tanta vēcordia innāta cuiquam ut siet
[627] ut malīs gaudeant atque ex incommodīs
[628] alterīus sua ut comparent commoda? āh
[629] idnest vērum? immō id est genus hominum pessum in
[630] dēnegandō modō quīs pudor paulum adest;
[631] post ubī tempus prōmissa jam perficī,
[632] tum coāctī necessāriō sē aperiunt,
[633] et timent et tamen rēs premit dēnegāre;
[634] ibi tum eōrum impudentissima ūrātiōst
[635] 'quis tu ēs? quis mihi ēs? cūr meam tibi? heus
[636] proximus sum egomet mihi.'
[637] at tamen 'ubi fidēs?' sī rogēs,
if
[638] nīl pudēt hīc, ubi opus; illī ubi
[638a] nīl opust, ibī verentur.
[639] sed quid agam? adeōn ad eum et cum eō injūriam hanc expostulem?
[640] ingeram mala multa? atque aliquis dīcat 'nīl prōmōveris':
[641] multum: molestus certē eī fuerō atque animō mōrem gesserō.

- [642] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Charīne, et mē et tē imprūdēns, nisi quid dī respiciunt, perdidī.
- [643] [CHARINUS ADULESCENS]: itane ‘imprūdēns’? tandem inventast causa: solvistī fidem.
- [644] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quid ‘tandem’? etiamnunc mē dūcere istīs dictīs postulās?
- [645] quid istūc est? postquam mē amāre dīxī, complacitast tibī.
- [646] [CHARINUS ADULESCENS]: heu mē miserum quī tuum animum ex animō spectāvī meō!
- [647] [PAMPHILUS ADULESCENS]: falsus ēs. nōn tibi sat esse hoc solidum vīsumst gaudium,
- [648] [CHARINUS ADULESCENS]: nisi mē lactāssēs amantem et falsā spē prōdūcerēs?
- [649] habeās. habeam? āh nescīs quantīs in malīs vorser miser
- [650] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quantāsque hic suīs cōnsiliīs mihi cōflāvit sollicitūdinēs
- [651] meus carnufex. quid istūc tam mīrumst dē tē sī exemplum capit?
- [652] haud istūc dīcās, sī cognōrīs vel mē vel amōrem meum.
- [653] [CHARINUS ADULESCENS]: scio: cum patre altercāstī dūdum et is nunc proptereā tibi
- [654] suscēnset nec tē quīvit hodiē cōgere illam ut dūcerēs.
- [655] [PAMPHILUS ADULESCENS]: immō etiam, quō tū minus scīs aerumnās meās,
- [656] hae nūptiae nōn apparābantur mihi
- [657] nec postulābat nunc quisquam uxōrem dare.
- [658] [CHARINUS ADULESCENS]: scio: tū coāctus tuā voluntāte ēs. manē:
- [659] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nōndum scīs. sciō equidem illam ductūrum esse tē.
- [660] cūr mē ēnicās? hoc audī: numquam dēstitit
- [661] īnstāre ut dīcerem mē ductūrum patrī;
- [662] suādēre ūrāre usque adeō dōnec perpulit.
- [663] [CHARINUS ADULESCENS]: quis homō istūc? Dāvus. . . Dāvus? interturbat. quam ob rem? nescio;
- [664] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nisi mihi deōs satis sciō fuisse īrātōs quī auscultāverim.
- [665] [CHARINUS ADULESCENS]: factum hoc est, Dāve? factum. hem quid aīs? scelus!
- [666] at tibi dī dignum factīs exitium dūnt!
- [667] echo dīc mī, sī omnēs hunc conjectum in nūptiās
- [668] inimīcī vellent, quod nisi hoc cōnsilium darent?
- [669] [DAVUS SERVUS]: dēceptus sum, at nōn dēfetīgātus. sciō.
- [670] hāc nōn successit, aliā adoriēmur viā:
- [671] nisi sī id putās, quia pīmō prōcessit parum,
- [672] nōn posse jam ad salūtem convortī hoc malum.
- [673] [PAMPHILUS ADULESCENS]: immō etiam; nam satis crēdō, sī advigilāveris,
- [674] ex ūnīs geminās mihi cōficiēs nūptiās.
- [675] [DAVUS SERVUS]: ego, Pamphile, hoc tibi prō servitiō dēbeō,
- [676] cōnārī manibus pedibus noctēsque et diēs,
- [677] capitīs perīclum adīre, dum prōsim tibi;
- [678] tuumst, sīquid praeter spēm ēvenit, mī ignōscere.
- [679] parum succēdit quod agō; at faciō sēdulō.
- [680] vel melius tūte reperī, mē missum face.
- [681] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cupiō: restitue in quem mē accēpistī locum.
- [682] [DAVUS SERVUS]: faciam. at jam hōc opust. em. . . sed mane; concrepūt ā Glyceriō ūstium.
- [683] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nīl ad tē. quaerō. hem nuncin dēmum? at jam hoc tibi inventum dabō.

Mysis Pamphilus Charinus Davus

- [684] [MYSIS ANCILLA]: Jam ubi ubi erit, inventum tibī cūrābō et mēcum adductum
- [685] tuum Pamphilum: modo tū, anime mī, nōlī tē mācerāre.
- [686] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Mysis. quis est? ehem Pamphile, optimē mihi tē offers. quid <id> est?
- [687] [MYSIS ANCILLA]: ūrāre jussit, sī sē amēs, era, jam ut ad sēsē veniās:
- [688] vidēre ait tē cupere. vāh perii: hoc malum integrāscit.
- [689] [PAMPHILUS ADULESCENS]: sīcīn mē atque illam operā tuā nunc miserōs sollicitārī!
- [690] nam idcircō accersor nūptiās quod mī apparārī sēnsit.

[691] [CHARINUS ADULESCENS]: quibus quidem quam facile potuerat quiēscī, sī hic quiēsset!

[692] [DAVUS SERVUS]: age, sī hic nōn īnsānit satis suā sponte, īstīgā. atque edepol

[693] [MYSIS ANCILLA]: ea rēs est, proptereāque nunc misera in maerōrest. Mysis,

[694] [PAMPHILUS ADULESCENS]: per omnīs tibi adjūrō deōs numquam eam mē dēsertūrum,

[695] nōn sī capiendōs mihi sciam esse inimīcōs omnīs hominēs.

[696] hanc mī expetīvī: contigit; conveniunt mōrēs: valeant

[697] quī inter nōs discidium volunt: hanc nisi mors mī adimet nēmō.

[698] [MYSIS ANCILLA]: resipīscō. nōn Apollinis magis vērum atque hoc respōnsumst.

[699] [PAMPHILUS ADULESCENS]: sī poterit fierī ut nē pater per mē stetisse crēdat

[700] quō minus hae fierent nūptiae, volō; sed sī id nōn poterit,

[701] id faciam, in prōclīvī quod est, per mē stetisse ut crēdat.

[702] quis videor? miser, aequē atque egō. cōnsilium quaerō. fortis

[703] scio quid cōnēre. hoc ego tibī profectō effectum reddam.

[704] jam hōc opus est. quīn jam habeō. quid est? huic, nōn tibi habeō, nē errēs.

[705] [CHARINUS ADULESCENS]: sat habeō. quid faciēs? cedo. diēs hic mī ut satis sit vereor

[706] [DAVUS SERVUS]: ad agendum: nē vacuum esse mē nunc ad nārrandum crēdās:

[707] proinde hinc vōs āmōlīminī; nam mī impedīmentō estis.

[708] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego hanc vīsam. quid tū? quō hinc tē agis? vērum vīs dīcam? immō etiam:

[709] [DAVUS SERVUS]: nārrātiōnis incipit mī initium. quid mē fiet?

[710] echo tū impudēns, nōn satis habēs quod tibi diēculam addō,

[711] quantum huic prōmoveō nūptiās? Dāve, at tamen. . . quid ergō?

[712] [CHARINUS ADULESCENS]: ut dūcam. rīdiculum. hūc face ad mē veniās, sī quid poteris.

[713] [DAVUS SERVUS]: quid veniam? nīl habeō. at tamen, sīquid. age veniam. sīquid,

[714] [CHARINUS ADULESCENS]: domī erō. tū, Mysis, dum exēō, parumper mē opperīre hīc.

[715] [MYSIS ANCILLA]: quāpropter? ita factōst opus. mātūrā. jam inquam hīc aderō.

Mysis Davus

[716] [MYSIS ANCILLA]: Nīlne esse proprium cuiquam! dī vestram fidem!

[717] summum bonum esse erae putābam hunc Pamphilum,

[718] amīcum, amātōrem, virum in quōvīs locō

[719] parātum; vērum ex eō nunc misera quem capit

[720] labōrem! facile hīc plūs malīst quam illīc bonī.

[721] sed Dāvus exit. mi homō, quid istūc obsecrōst?

[722] quō portās puerum? Mysis, nunc opus est tuā

[723] [DAVUS SERVUS]: mihi ad hanc rem expromptā memoriā atque āstūtiā.

[724] [MYSIS ANCILLA]: quidnam incepturus accipe ā mē hunc ōcius

[725] [DAVUS SERVUS]: atque ante nostrām jānuam appōne. obsecrō,

[726] [MYSIS ANCILLA]: humīne? ex ārā hinc sūme verbēnās tibi

[727] [DAVUS SERVUS]: atque eās susterne. quam ob rem id tūte nōn facis?

[728] quia, sī forte opus sit ad erum jūrandum mihi

[729] nōn apposuisse, ut liquidō possim. intellegō:

[730] [MYSIS ANCILLA]: nova nunc religiō in tē istaec incessit. cedo!

[731] [DAVUS SERVUS]: movē ōcius tē, ut quid agam porrō intellegās.

[732] prō Juppiter! quid est? spōnsae pater intervenit.

[733] repudiō quod cōnsilium pīnum intenderam.

[734] [MYSIS ANCILLA]: nescio quid nārrēs. ego quoque hinc ab dexterā

[735] [DAVUS SERVUS]: venīre mē assimulābō: tū ut suserviās

[736] ūrātiōnī, ut cumque opus sit, verbīs vidē.

[737] [MYSIS ANCILLA]: ego quid agās nīl intellegō; sed sīquid est

[738] quod meā operā opus sit vōbīs, ut tū plūs vidēs,

[739] manēbō, nēquōd vestrum remorer commodum.

Chremes Mysis Davus

- [740] [CHREMES SENEX]: Revortor, postquam quae opus fuere ad nuptias
[741] gnatae parav, ut jubeam accersi. sed quid hoc?
[742] puer herclest. mulier, tun posuist hunc? ubi illic est?
[743] [MYSIS ANCILLA]: non mihi respondes? nusquam est. vae miserae mihi!
[744] reliquit me hom o atque abiit. d i vestram fidem,
[745] [DAVUS SERVUS]: quid turbaest apud forum! quid illi hominum litigant!
[746] tum annona carast. (quid dicam aliud nescio.)
[747] [MYSIS ANCILLA]: cur tu obsecro hic me solam? hem quae haec est fabula?
[748] [DAVUS SERVUS]: echo Mysis, puer hic undest? quisve huc attulit?
[749] [MYSIS ANCILLA]: satin sanus qui me id rogites? quem ego igitur rogem
[750] [DAVUS SERVUS]: qui hic neminem alium videam? miror unde sit.
[751] dicturas quod rog? au! concede ad dexteram.
[752] [MYSIS ANCILLA]: delirans: non tute ipse. . . ? verbum si mihi
[753] [DAVUS SERVUS]: unum praeter quam quod te rogo faxis: cav!
[754] male dics. undest? dic clar. a nobis. hahae!
[755] mirum verbo impudenter mulier si facit
[756] meretrix! ab Andriast haec, quantum intellego.
[757] adeon videmur vobis esse idonei
[758] in quibus sic illudatis? veni in tempore.
[759] propera adeo puerum tollere hinc ab janu.
[760] mane: cave quoniam ex istoc excessis loco!
[761] [MYSIS ANCILLA]: di te eradicent! ita me miseram territas.
[762] [DAVUS SERVUS]: tibi ego dic an non? quid vis? at etiam rogas?
[763] cedo, cujum puerum hic apposisti? dic mihi.
[764] [MYSIS ANCILLA]: tu nescis? mitte id quod sci: dic quod rog.
[765] vestri. cuius nostr? Pamphilii. hem quid? Pamphilii?
[766] echo an non est? recte ego has semper fugi nuptias.
[767] [DAVUS SERVUS]: o facinus animadvirtendum! quid clamitas?
[768] quemne ego heri vidi ad vos afferr vesperi?
[769] [MYSIS ANCILLA]: o hominem audacem! verum: vidi Cantharam
[770] [DAVUS SERVUS]: suffarinatam. dis pol habeo gratiam
[771] [MYSIS ANCILLA]: cum in pariend aliquot affuerunt liberae.
[772] [DAVUS SERVUS]: ne illa illum haud novit cuius caus haec incipit:
[773] 'Chremes si positum puerum ante aedis viderit,
[774] suam gnatam non dabit: tantum hercle magis dabit.
[775] [CHREMES SENEX]: non hercle faciet. nunc adeo, ut tu sis sciens,
[776] [DAVUS SERVUS]: nisi puerum tollis jam ego hunc in medium viam
[777] prouvovlam teque ibidem perolvam in lut.
[778] [MYSIS ANCILLA]: tu pol homo non es sobrius. fallacia
[779] [DAVUS SERVUS]: alia aliam trudit: jam susurrar audi
[780] civem Atticam esse hanc. hem. coactus legibus
[781] eam uxorem ducet.' au obsecro, an non civis est?
[782] [CHREMES SENEX]: jocularium in malum insciens paene incidit.
[783] [DAVUS SERVUS]: quis hic loquitur? o Chremes, per tempus advenis:
[784] auscult. audi jam omnia. anne haec tu omnia?
[785] [CHREMES SENEX]: audit, inquam, a principio. audit, obsecro? hem
[786] [DAVUS SERVUS]: sclera! hanc jam oportet in cruciatum hinc abrip.
[787] hic est ille: non te credas Davum ludere.
[788] [MYSIS ANCILLA]: me miseram! nil pol falsi dixi, mi senex.

[789] [CHREMES SENEX]: nōvī omnem rem. est Simō intus? est. nē mē attigās,
[790] [MYSIS ANCILLA]: sceleste. sī pol Glyceriō nōn omnia haec. . .
[791] [DAVUS SERVUS]: eho inepta, nescīs quid sit āctum? quī sciam?
[792] hic sacer est. aliō pactō haud poterat fierī
[793] ut scīret haec quae voluimus. praedīcerēs.
[794] paulum interesse cēnsēs ex animō omnia,
[795] ut fert nātūra, faciās an dē industriā?

Crito Mysis Davus

[796] [CRITO SENEX]: In hāc habitāsse plateā dictumst Chrȳsidem,
[797] quae sēsē inhonestē optāvit parere hīc dītiās
[798] potius quam honestē in patriā pauper vīveret:
[799] ejus morte ea ad mē lēge rediērunt bona.
[800] sed quōs perconter videō: salvēte. obsecrō,
[801] [MYSIS ANCILLA]: quem videō? estne hic Critō sōbrīnus Chrȳsidis?
[802] is est. ō Mȳsis, salvē! salvus sīs, Critō.
[803] [CRITO SENEX]: itan Chrȳsis? hem. nōs quidem pol miserās perdidit.
[804] quid vōs? quō pactō hīc? satine rēctē? nōsne? sīc
[805] [MYSIS ANCILLA]: ut quīmus, ajunt, quandō ut volumus nōn licet.
[806] [CRITO SENEX]: quid Glycerium? jam hīc suōs parentīs repperit?
[807] [MYSIS ANCILLA]: utinam! an nōndum etiam? haud auspicātō hūc mē appulī;
[808] [CRITO SENEX]: nam pol, sī id scīssēm, numquam hūc tetulisse pedem.
[809] semper ejus dictast esse haec atque habitatst soror;
[810] quae illius fuēre possidet: nunc mē hospitem
[811] lītīs sequī quam id mihi sit facile atque ūtile
[812] aliōrum exempla commonent. simul arbitrōr
[813] jam aliquem esse amīcum et dēfēnsōrem eī; nam ferē
[814] grandicula jam profectast illinc: clāmitent
[815] mē sȳcophantam, hērēditātem persequī
[816] mendīcum. tum ipsam dēspoliāre nōn libet.
[817] [MYSIS ANCILLA]: ō optime hospes! pol, Critō, antīquum obtinēs.
[818] [CRITO SENEX]: dūc mē ad eam, quandō hūc vēnī, ut videam. maximē.
[819] [DAVUS SERVUS]: sequare hōs: nōlō mē in tempore hōc videat senex.

Akt V

Chremes Simo

[820] [CHREMES SENEX]: Satis jam satis, Simō, spectāta ergā tē amīcitiast mea;
[821] satis perīclī incēpī adīre: ōrandī jam fīnem face.
[822] dum studeō obsequī tibi, paene illūsī vītam filiae.
[823] [SIMO SENEX]: immō enim nunc cum maximē abs tē postulō atque ōrō, Chremē,
[824] ut beneficium verbīs initum dūdum nunc rē comprobēs.
[825] [CHREMES SENEX]: vide quam inīquus sīs prae studiō: dum id efficiās quod libet,
[826] neque modum benignitātis neque quid mē ōrēs cōgitās;
[827] nam sī cōgitēs remittās jam mē onerāre injūriīs.
[828] [SIMO SENEX]: quibus? at rogitās? perpulisti mē ut hominī adulēsentulō
[829] [CHREMES SENEX]: in aliō occupātō amōre, abhorrentī ab rē uxōriā,
[830] filiam ut darem in sēditiōnem atque in incertās nūptiās,
[831] ejus labōre atque ejus dolōre gnātō ut medicārer tuō.
[832] impetrāstī: incēpī, dum rēs tetulit. nunc nōn fert: ferās.
[833] illam hīc cīvem esse ajunt; puer est nātus: nōs missōs face.

[834] [SIMO SENEX]: per ego tē deōs ōrō, ut nē illīs animū indūcās crēdere,
[835] quibus id maximē ūtilest illum esse quam deterrimum.
[836] nūptiārum grātiā haec sunt facta atque incepta omnia.
[837] ubi ea causa quam ob rem haec faciunt erit adēmpta hīs, dēsinent.
[838] [CHREMES SENEX]: errās: cum Dāvō egomet vīdī jūrgantem ancillam. sciō. at
[839] vērō vultū, cum ibi mē adesse neuter tum praesēnserant.
[840] [SIMO SENEX]: crēdō et id factūrās Dāvus dūdum praedīxit mihi; et
[841] nesciō quī id tibi sum oblītus hodiē, ac volūi, dīcere.

Davus Chremes Simo Dromo

[842] [DAVUS SERVUS]: Animō nūnciam ūtiōsō esse imperō. em Dāvum tibi!
[843] [SIMO SENEX]: unde ēgreditur? meō praeſidiō atque hospitis. quid illud malīst?
[844] [DAVUS SERVUS]: ego commodiōrem hominem adventum tempus nōn vīdī. scelus,
[845] [SIMO SENEX]: quemnam hic laudat? omnis rēs est jam in vadō. cessō alloquī?
[846] [DAVUS SERVUS]: erus est: quid agam? ō salvē, bone vir. ehem Simō, ō noster Chremē,
[847] omnia apparāta jam sunt intus. cūrāstī probē.
[848] ubi volēs accerse. bene sānē; id enimvērō hinc nunc abest.
[849] [SIMO SENEX]: etiam tū hoc respondēs quid istīc tibi negōtīst? mihin? ita.
[850] [DAVUS SERVUS]: mihin? tibi ergō. modo intrōī. quasi ego quam dūdum rogem.
[851] cum tuō gnātō ūnā. anne est intus Pamphilus? crucior miser!
[852] [SIMO SENEX]: echo nōn tū dixtī esse inter eōs inimīcitiās, carnufex?
[853] [DAVUS SERVUS]: sunt. cūr igitur hīc est? quid illum cēnsēs? cum illā lītigat.
[854] immo vērō indignum, Chremē, jam facinus faxō ex mē audiēs.
[855] nescioquis senex modo vēnit, ellum, cōfidēns catus:
[856] cum faciem videās, vidētur esse quantīvīs pretī:
[857] trīstis sevēritās inest in vultū atque in verbīs fidēs.
[858] [SIMO SENEX]: quidnam apportat? nīl equidem nisi quod illum audīvī dīcere.
[859] quid ait tandem? Glycerium sē scīre cīvem esse Atticam. hem
[860] Dromo, Dromō. quid est? Dromō. audi. verbum sī addideris. . . Dromō.
[861] [DAVUS SERVUS]: audī obsecrō. quid vīs? sublīmem intrō rape hunc, quantum potest.
[862] [DROMO LORARIUS]: quem? Dāvum quam ob rem? quia lubet. rape inquam. quid fēcī? rape.
[863] [DAVUS SERVUS]: sī quicquam inveniēs mē mentītum, occīditō. nīl audiō.
[864] [DROMO LORARIUS]: ego jam tē commōtum reddam. tamen etsī hoc vērumst? tamen.
[865] [SIMO SENEX]: cūrā asservandum vīnctum, atque audīn? quādrupedem cōnstringitō.
[866] age nūnciam: ego pol hodiē, sī vīvō, tibi
[867] ostendam erum quid sit perīclī fallere,
[868] et illī patrem. āh nē saevī tantō opere. ō Chremē,
[869] pietātem gnātī! nōnne tē miseret meī?
[870] tantum labōrem capere ob tālem filium!
[871] age Pamphile, exī Pamphile: ecquid tē pudet?

Pamphilus Simo Chremes

[872] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Quis mē vult? periī, pater est. quid aīs, omnium. . . ? āh
[873] [CHREMES SENEX]: rem potius ipsam dīc ac mitte male loquī.
[874] [SIMO SENEX]: quasi quicquam in hunc jam gravius dīcī possiet.
[875] ain tandem, cīvis Glyceriumst? ita praedicant.
[876] 'ita praedicant'? ō ingentem cōfidentiam!
[877] num cōgitat quid dīcat? num factī piget?
[878] vide num ejus color pudōris signum usquam indicat.
[879] adeō impotentī esse animō ut praeter cīvium
[880] mōrem atque lēgem et suī voluntātem patris

[881] tamen hanc habēre studeat cum summō probrō!
[882] [PAMPHILUS ADULESCENS]: mē miserum! hem modone id dēmum senstī, Pamphile?
[883] [SIMO SENEX]: ūlim istūc, ūlim cum ita animum induxtī tuum,
[884] quod cuperēs aliquō pactō efficiendum tibi,
[885] eōdem diē istūc verbum vērē in tē accidit.
[886] sed quid ego? cūr mē excrucīō? cūr mē mācerō?
[887] cūr meam senectūtem hujus sollicitō āmentiā?
[888] an ut prō hujus peccātīs ego supplicium sufferam?
[889] immō habeat, valeat, vīvat cum illā. mī pater!
[890] quid ‘mī pater’? quasi tū hujus indigeās patris.
[891] domus uxor līberī inventī invītō patre;
[892] adductī quī illam hinc cīvem dicant: vīcerīs.
[893] [PAMPHILUS ADULESCENS]: pater, licetne pauca? quid dīcēs mihi? at
[894] [CHREMES SENEX]: tamen, Simō, audī. ego audiam? quid audiam,
[895] [SIMO SENEX]: Chremē? at tandem dīcat. age dīcat, sinō.
[896] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego mē amāre hanc fateor; sī id peccārest, fateor id quoque.
[897] tibi, pater, mē dēdō: quidvīs oneris impōne, imperā.
[898] vīs mē uxōrem dūcere? hanc vīs mittere? ut poterō feram.
[899] hoc modo tē obsecrō, ut nē crēdās ā mē allēgātum hunc senem:
[900] sine mē expūrgem atque illum hūc cōram addūcam. addūcās? sine, pater.
[901] [CHREMES SENEX]: aequum postulat: dā veniam. sine tē hoc exōrem. sinō.
[902] [SIMO SENEX]: quidvīs cupiō dum nē ab hōc mē fallī comperiar, Chremē.
[903] [CHREMES SENEX]: prō peccātō magnō paulum supplicī satis est patrī.

Crito Chremes Simo Pamphilus

[904] [CRITO SENEX]: Mitte ūrare. ūna hārum quaevīs causa mē ut faciam monet,
[905] vel tū vel quod vērumst vel quod ipsī cupiō Glyceriō.
[906] [CHREMES SENEX]: Andrium ego Critōnem videō? certē is est. salvus sīs, Chremē.
[907] quid tū Athēnās īsolēns? ēvēnit. sed hicinest Simō?
[908] hic. Simō. . . mēn quaeris? eho tū, Glycerium hinc cīvem esse aīs?
[909] [CRITO SENEX]: tū negās? itane hūc parātus advenīs? quā rē? rogās?
[910] [SIMO SENEX]: tūne impūne haec faciās? tūne hīc hominēs adulēscentulōs
[911] imperītōs rērum, ēductōs līberē, in fraudem illicis?
[912] sollicitandō et pollicitandō eōrum animōs lactās? sānun ēs?
[913] ac meretrīciōs amōrēs nūptīs conglūtinās?
[914] [PAMPHILUS ADULESCENS]: periī, metuō ut sustet hospes. sī, Simō, hunc nōris satis,
[915] [CHREMES SENEX]: nōn ita arbitrēre: bonus est hic vir. hic vir sit bonus?
[916] [SIMO SENEX]: itane attemperatē ēvēnit, hodiē in ipsīs nūptīs
[917] ut venīret, antehāc numquam? est vērō huic crēdendum, Chremē.
[918] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nī metuam patrem, habeō prō illā rē illum quod moneam probē.
[919] [SIMO SENEX]: sȳcophanta. hem. sīc, Critō, est hic: mitte. videat quī siet.
[920] [CRITO SENEX]: sī mihi perget quae vult dīcere, ea quae nōn vult audiet.
[921] ego istaec moveō aut cūrō? nōn tū tuum malum aequō animō ferās!
[922] nam ego quae dīxī vēra an falsa audierim jam scīrī potest.
[923] Atticus quīdam ūlim nāvī frāctā ad Andrum ējectus est
[924] et istaec ūnā parva virgō. tum ille egēns forte applicat
[925] prīmum ad Chrȳsidis patrem sē. fābulam inceptat. sine.
[926] itane vērō obturbat? perge. Tum is mihi cognātus fuit
[927] quī eum recēpit. ibi ego audīvī ex illō sēsē esse Atticum.
[928] is ibi mortuust. ejus nōmen? nōmen tam cito? Phānia? hem
[929] periī! vērum hercle opīnor fuisse Phāniā; hoc certō sciō,

[930] Rhamnūsium sē ajēbat esse. ō Juppitēr! eadem haec, Chremē,
[931] multī alīi in Andrō tum audīre. utinam id sit quod spērō! eho dīc mihi,
[932] [CHREMES SENEX]: quid eam tum? suamne esse aibat? nōn. quōjam igitur? frātris filiam.
[933] certē meast. quid aīs? quid tu aīs? arrige aurīs, Pamphile!
[934] [SIMO SENEX]: quī crēdis? Phānia illic frāter meus fuit. nōram et sciō.
[935] [CHREMES SENEX]: is bellum hinc fugiēns mēque in Asiam persequēns proficīscitur:
[936] tum illam relinquere hīc est veritus. postillā pīmum audiō
[937] quid illō sit factum. vix sum apud mē: ita animus commōtust metū
[938] [PAMPHILUS ADULESCENS]: spē gaudiō, mīrandō tantō tam repentinō hōc bonō.
[939] [SIMO SENEX]: ne istam multimodīs tuam invenīrī gaudeō. crēdō, pater.
[940] [CHREMES SENEX]: at mī ūnus scrūpulus etiam restat quī mē male habet. dignus ēs
[941] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cum tuā religiōne, odium: nōdum in scirpō quaeris. quid istud est?
[942] [CHREMES SENEX]: nōmen nōn convenit. fuit hercle huic aliud parvae. quod, Critō?
[943] numquid meministī? id quaerō. egon hujus memoriam patiar meae
[944] [PAMPHILUS ADULESCENS]: voluptātī obstāre, cum ego possim in hāc rē medicārī mihi?
[945] nōn patiar heus, Chremē, quod quaeris, Pāsibulast. ipsast. east.
[946] ex ipsā mīliēns audīvī. omnīs nōs gaudēre hoc, Chremē,
[947] [SIMO SENEX]: tē crēdō crēdere. ita mē di ament, crēdō. quod restat, pater. . .
[948] jamdūdum rēs reddūxit mē ipsa in grātiā. ō lepidum patrem!
[949] [PAMPHILUS ADULESCENS]: dē uxōre, ita ut possēdī, nīl mūtat Chremēs? causa optimast;
[950] [CHREMES SENEX]: nisi quid patēr ait aliud. nempe id. scīlicet. dōs, Pamphile, est
[951] decem talenta. accipiō. properō ad filiam. eho mēcum, Critō;
[952] nam illam mē crēdō haud nōsse. cūr nōn illam hūc trānsferrī jubēs?
[953] [PAMPHILUS ADULESCENS]: rēctē admonēs: Dāvō ego istūc dēdam jam negōtī. nōn potest.
[954] qui? quia habet aliud magis ex sēsē et majus. quidnam? vīngtus est.
[955] pater, nōn rēctē vīngtust. haud ita jussī. jube solvī, obsecrō.
[956] [SIMO SENEX]: age fiat. at mātūrā. eō intrō. ō faustum et fēlīcem diem!

Charinus Pamphilus Davus

[957] [CHARINUS ADULESCENS]: Prōvīsō quid agat Pamphilus. atque eccum. aliquis mē forsitan
[958] [PAMPHILUS ADULESCENS]: putet nōn putāre hoc vērum, at mihi nunc sīc esse hoc vērum libet.
[959] ego deōrum vītam eāpropter sempiternam esse arbitror
[960] quod voluptātēs eōrum propriae sunt; nam mī immortālitās
[961] partast, sī nūlla aegrītūdō huic gaudiō intercesserit.
[962] sed quem ego mihi potissimum optem, nunc cui haec nārrem, darī?
[963] [CHARINUS ADULESCENS]: quid illud gaudīst? Dāvum videō. nēmōst quem māllem omnium;
[964] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nam hunc sciō meā solidē sōlum gāvīsūrum gaudiā.
[965] [DAVUS SERVUS]: Pamphilus ubinam hīc est? Dāve. quis homōst? ego sum. ō Pamphile.
[966] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nescīs quid mī obtigerit. certē; sed quid mi obtigerit sciō.
[967] et quidem egō. mōre hominum ēvēnit ut quod sim nānctus malī
[968] [DAVUS SERVUS]: prius rescīcerēs tū quam ego illud quod tibi ēvēnit bonī.
[969] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Glycerium mea suōs parentīs repperit. factum bene. hem.
[970] pater amīcus summus nōbīs. quis? Chremēs. nārrās probē.
[971] nec mora ūllast quīn eam uxōrem dūcam. num illic somniat
[972] [CHARINUS ADULESCENS]: ea quae vigilāns voluit? tum dē puerō, Dāve. . . āh dēsine!
[973] [DAVUS SERVUS]: sōlus est quem dīligant dī. salvus sum sī haec vēra sunt.
[974] [CHARINUS ADULESCENS]: colloquar. quis homōst? Charīne, in tempore ipsō mī advenīs.
[975] bene factum. audīstī? omnia. age, mē in tuīs secundīs respice.
[976] tuus est nunc Chremēs: factūrum quae volēs sciō esse omnia.
[977] [PAMPHILUS ADULESCENS]: meminī: atque adeō longumst illum mē exspectāre dum exeat.
[978] sequere hāc mē: intus apud Glycerium nunc est. tū, Dāve, abi domum,

- [979] properē, accerse hinc quī auferant eam quid stās? quid cessās? eō.
- [980] [DAVUS SERVUS]: nē exspectētis dum exeant hūc: intus dēspondēbitur;
- [980a] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Tē exspectābam: est dē tuā rē quod agere
ego tēcum volō.
- [981] [DAVUS SERVUS]: intus trānsigētur sīquid est quod restet. plaudite!
- [981a] [PAMPHILUS ADULESCENS]: operam dedi nē mē esse oblītum dīcās tuae
gnātae alterae.
- [982a] tibi mē opīnor invēnisse dignum tē atque illā virum. Āh,
- [983a] [CHARINUS ADULESCENS]: periī, Dāve, dē meō amōre ac vītā nunc sors tollitur.
- [984a] [CHREMES SENEX]: nōn nova istaec mihi condicō est, sī voluissem, Pamphile.
- [985a] [CHARINUS ADULESCENS]: occidī, Dāve. mane. periī. id quam ob rem nōn volū ēloquar:
- [986a] [CHREMES SENEX]: nōn idcircō quod eum omnīnō affīinem mihi nōllem. . . hem! tacē.
- [987a] sed amīcitia nostra quae est ā patribus nostrīs trādita
- [988a] nōbīs, aliquam partem studiū adauctam trādī līberīs.
- [989a] nunc cum cōpiā ac fortūnā utrīque ut obsequerer dedit,
- [990a] dētūr. bene factum. adī atque age hominī grātiās. salvē, Chremēs,
- [991a] [CHARINUS ADULESCENS]: amīcōrum meōrum omnium cārissime.
- [992a] quod mihi nōn minus est gaudiō quam id quod volō
- [993a] quod abs tē expetō:
- [994a] mē repperisse ut habitus antehāc fuī tibi.
- [995a] [CHREMES SENEX]: animum, Charīne, quod ad cumque applīcāverīs
- [996a] studium exinde ut erit tūte exīstimāberis.
- [997a] id ita esse facere conjectūram ex mē licet:
- [998a] aliēnus abs tē tamen quis tū essēs nōveram.
- [999a] [CHARINUS ADULESCENS]: ita rēs est. gnātam tibi meam Philūmenam
- [1000a] [CHREMES SENEX]: uxōrem et dōtis sex talenta spondeō.